

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

II. An corpus Euæ ex costa Adæ fuerit productum, & quo modo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

posse affirmare, quale fuerit, & consequenter neque an fuerit, quia nulla auctoritate, vel sufficienti conjectura id potest affirmari. Vnde fortasse etiam iuxta hanc sententiam probabilius creditur, Angelos nullum prorsus ministerium in hac productione, seu formatione corporis humani habuisse. Quia licet corpus illud praeuia aliqua mutatione successiva formatum fuerit: illa tamen cum tanta celeritate, & potentia creatoris facta est, ut nullum locum Angelorum ministerio concesserit, quia vel eorum naturalem virtutem superabat, vel certe superuacaneum erat.

Tandem inquiri hic potest de illo corpore, an fuerit creatum cum omni perfectione necessaria, ac debita animae rationali, seu corpori consentaneo tali animae, vel (ut ita dicam) illa digno. Hoc autem dubium tractari potest, vel de perfectione quasi specifica, seu essentiali talis corporis, vel de indiuiduali, integrali, seu consummata etiam quoad statum, seu aetatem. In priori sensu non est questionis locus: necessarium enim fuit corpus illud habere huiusmodi specificam perfectionem, non solum quia proprie loquendo hanc perfectionem specificam, & essentialem ab anima formaliter recipit, sed etiam quia necessario habere debuit illas dispositiones, & in eo gradu, quem anima ipsa rationalis ad informandum corpus ex vi suae essentiae, & speciei requirit. Nam corpus sic proximè dispositum potest suo modo dici specificum, & conaturale homini ratione suae speciei: & ideo non est dubium, quin corpus Adae hanc perfectionem habuerit ad tale indiuiduum determinatum. Statim vero succedit questio, cum anima rationalis sit perfectissima omnium formarum, cur corpus etiam humanum non fuerit factum ceteris omnibus excellentius, vel in materia ut caelesti, vel meliori, vel saltem in omnibus proprietatibus corporalibus, magnitudine, viribus, perficiacia sensuum, & similibus. sed haec questio ad nos non spectat in praesenti, est enim philosophica, & in libris de anima tractari solet, ideoque vno verbo dicimus, animae datum esse corpus, quod esset ad cognoscendum aptissimum, & ad hoc necessarium fuisse, ut ex tali materia conditum, & tali temperamento esset affectum: ideoque in hac perfectione eminere debuisset, etiam si in alijs proprietatibus, quae cum hac coniungi non poterant, careret. Ut latius D. Th. persequitur dicta q. 91. a. 3. & 4. & Gregor. Nyss. de hominis opific. c. 30. & Lactant. lib. de opific. Dei. c. 2. & Ambros. lib. 6. Exaem. c. 9. Basil. hom. 10. & 11. Exaem. & videri etiam potest Gallien. libro 8. de visu partium. De altero vero sensu questionis, scilicet de indiuidui perfectione in 3. cap. commodius dicemus.

CAPVT II.

Vtrum corpus Eue ex costa Ade fuerit productum, & quomodo.

Prinquam de alijs circumstantijs huius creationis dicamus, de formatione corporis primae mulieris dicere oportet, quia cetera vtrique, viro, & feminae, communia sunt. Creationem igitur Eue in 2. cap. Genes. ita Moyses describit: *Immisit Dominus Deus soporem in Adam, cumq; obdormisset, tulit unam de costis eius, & repleuit carnem pro ea, & edificauit Dominus Deus costam, quam tuleras de Adam in muliere, & cetera.* Per quae verba videtur prior pars questionis definita. Nihilominus tamen Caietan. super Gen. ausus est negare corpus Eue fuisse reuera formatum ex costa Ade, ideoque verba Scripturae metaphorice interpretatur. Aliosque in ea sententia fuisset refert Molin. tractat. de opere sex dier. disp. 2. 4. neminem tamen in particulari nominat, neque ego

illum reperi, nec Castro, aut Prateolus illum referunt: imo Pereira lib. 4. in Gen. disp. de format. Eue, vnum Caietan. (ait) hanc litteram mouisse. Motus est autem Caiet. ob difficultates, quae ex tali modo productionis oriuntur. Prima est, quia alias vel corpus Adae fuisset monstrosum ante formationem Eue, vel post illam mancum permanisset. Consequens autem est absurdum: ergo nullatenus in prima rerum productione admittendum est. Sequela patet, quia vel Adam creatus fuit cum aliqua costa supra numerum corpori humano conaturalem, & ita habuit corpus monstrosum, vel tantum habuit costas debitas corpori humano, & sic ablata vna, corpus mancum relictum est.

Secunda, quia in costa Ade non erat sufficiens materia ad integrum Eue corpus formandum: ergo si aliunde alia materia necessaria sumpta est, potius ex re alia formata fuit Eua, quam ex costa Ade, quia in maiori quantitate aliunde sumpta fuit. Et consequenter superfluum fuisset, costam ab Adam auferre solum ad illius materiae complementum, cum facilius multo potuerit tota aliunde sumi. Tertia ratio fit, quae in superioribus saepe tacta est, quia in prima rerum productione non sunt multiplicanda miracula sine necessitate. Non potuit autem mulier illo modo formari, nisi valde miraculose: ergo credendum non est, ita factum esse, ut littera Gen. in cortice sonare videretur. Quarto supponit Caiet. Adamum, & Eua prius fuisse simul creatos, eque primò (ut sic dicam) propter illa verba Gen. 1. *Masculum, & feminam creauit Deus.* Vnde infert narrationem de formatione Eue ex costa non posse ad litteram intelligi, quia non potuit Eua bis produci: ergo solum fuit quaedam parabola per quam & defectus mulieris comparatione viri, & diminutio roboris ex animo viri ob uxorem significata sunt, cum alijs, quae late profertur. Quinto exemplis id confirmat, & in primis ait, etiam soporem Adae metaphorice intelligendum esse, & per illum significari defectum virtutis in viro, quado femina generat. Deinde ponderat, quod ibi praemittitur de animalibus, quae Deus adduxit coram Adam, ad inquirendum, an in eis inueniret adiutorium simile sibi, quod plane ridiculum esset, si ad litteram intelligeretur. Aliud est de verbis illis, & adduxit eam ad Adam. Nam si Eua fuisset ex costa Ade formata, creata esset illi coniunctissima: ergo non potuisset ad illum adduci: ergo non possunt verba illa ut sonant ad litteram intelligi. Addit etiam aliud, hoc nunc os ossibus meis, quod per metaphoram exponit de omni muliere, & quod dicatur os de ossibus viri, quia nimirum de robore viri in muliere saluatur, & caro de carne, quia in femina affectus carnis non minuitur. Denique inducit ex cap. 3. maledictionem serpentis, quam etiam figuratè intelligendum esse putat.

Nihilominus sententia catholica est, verba illa Scripturae esse ad litteram intelligenda. Ac proinde verè, ac realiter tulisse Deum vnam costam Adae, & ex illa corpus Eue formasse. Probat primum ex ipsa narratione Genes. Tum ex illa ratione generali, quod narratio illa est historica, & quod historia non est ad metaphoras traducenda, nisi ubi fuerit manifesta, vel in alijs locis Scripturae ita declarata, vel per Ecclesiam expofita: nihil autem horum in praesenti inuenitur. Tum etiam, quia ex ipso contextu sermonem esse proprium constare potest. Nam in fine capitis primi. Moyses breui compendio narrauit, Deum creasse hominem masculum, & feminam. Statim verò cap. 2. vtriusque corporis productione distinctè, & singulatim declarare volens, prius de viro dicit, *Formauit Deus hominem de limo terre,* postea verò productionem Eue describit, dicens, *Edificauit Dominus Deus costam, quam tuleras de Adam in muliere.* Ergo sicut, prius loquutus

113

1. Arg. Cai.

2. Secundum

3.

4.

5. ab exempli

1. Exempli

2.

3.

4.

5.

3. Catholica est

sermo contra

Caiet.

Probat 1.

ex script.

quintus est, narrando creationem Adæ, ita etiam narrando creationem Eux. Et comprobatur hic sensus ex alijs Scripturæ locis, dicitur enim Tobie 8. *Tu fecisti Adam de limo terræ, dedisti que ei adiutorium Eux,* & clarius Eccl. 17. *Deus creavit de terra hominem,* ubi de solo Adam euidenter loquitur, nam subdit inferius: *Creavit ex ipso adiutorium simile sibi,* ubi ponderanda est particula *ex ipso*: nihil enim clarius dici poterat. Nam sicut prius dixerat hominem de terra esse creatum, ita dicit postea feminam ex viro, in hoc distinctionem constituens inter utriusque productionem. Vnde dicit Paulus 1. ad Cor. 11. *Non vir ex muliere, sed mulier ex viro.* Et Act. 17. dicit idem Paul. *Fecit que ex vno omne genus hominum, inhabitares, per vni. etiam faciem terræ.* Vnde non minus errat Caietan. dicens, simul creasse Deum Adæ, & Eux, aliàs non fecisset Deus ex vno omne genus humanum, sed ex duobus contra verba Pauli. Imò etiam contra expressam sententiam Sapientie cap. 10. ubi de Adam dicitur, *Primus formatus est à Deo Pater orbis terrarum, cum solus esset factus.* Quomodo enim aliquando solus fuit, si semper sociam habuit? Denique Paulus 1. Tim. 2. expresse dicit, *Adam primus formatus est, deinde Eux.*

4. Secundo Patres omnes, & vniuersa Ecclesia vsque ad Caiet. ita Scripturam intellexerunt, & tanquam rem certam, & catholicam crediderunt, Euxam ex costa Adæ fuisse formatam. Quod adeo verum credidit Hieronym. super Epist. ad Philem. *ut dixerit, non posse aliquem in Deum credere, nisi redat verba esse, quæ scripta sunt, quæ sic numerat, Adam à Deo plasmatum. Euxam ex costa illius, & laterem fabricatam. Enox translatum, & c. sentiens tam esse deinde illud secundum in proprietate intellectum, sicut primum, & tertium. Et epist. 61. ad Pammach. de erroribus Ioan. Hierosolymitani dicit, Euxam in typo Ecclesiæ fuisse de costa vi. & edificatam.* consentit Chrys. homil. 15. in Genes. & Augustin. de Ciuit. cap. 21. & 23. Gregor. homil. 6. in Ezechiel. Consentient denique omnes Patres super locum Gen. & ad Eph. 5. Ac denique Concil. Vien. in Clement. 1. de Summa Trinit. ait Ecclesiam formatam esse de latere Christi, typumque eius fuisse formationem Eux ex costa Adæ, consentit denique Innocent. III. in cap. gaudemus, de diuort. dicens: *Ab initio vna costa in vnam summam est conuersa.* Propter quæ Alfonso de Castro in verb. Adam, non dubitauit, sententiam Caietani inter hæreses ponere, quem sequutus est Præteolus, qui declarant, se doctrinam, non personam damnare, quia sine dubio credendum est, absque pertinacia errasse.

5. Tercio pro materiæ qualitate possumus ratione argumentari, quia Moyses per illa verba narrat aliquam actionem Dei circa primam mulierem, seu eius productionem: sed nulla potest designari actio Dei, quæ per illa verba metaphoricè intellecta describatur: ergo necessarium intelligenda sunt de actione, quæ in omni proprietate per illa verba significatur. Minorem sufficienter probamus ex ipso discursu Caietani, dicit enim per ablationem costæ significatam esse diminutionem roboris ex animo viri ob vxorem, & per costam significatam esse socialem vitam inter virum, & vxorem, & per costam quatenus vna tantum nominatur significari debilitatem feminæ, & in eo, quod dicitur, repleuisse Deum carnem pro ea, significatum esse, quod diminutio roboris in viro ob vxorem proles fructu compensatur. Sed in his omnibus licet Caietan. suo arbitrio verba metaphoricè interpretetur, nunquam declarat aliquam actionem Dei, quæ per verba illa metaphoricè narretur, ut facile consideranti patebit. Verba autem Scripturæ, quæ actionem Dei narrant, etiam si vel in re facta, vel in modo actionis aliquam metaphoram habere dicantur, necessario actionem aliquam significare

debent, ut vera in aliquo sensu sint. Illa autem verba, *repleuit, edificauit, actionem*, imò actiones significant: ergo etiam si metaphora in verbis permitteretur, ad veritatem semper est necessarium, saltem metaphoricè aliquam Dei actionem significari. Nulla autem à Caietan. explicatur, nec facile excogitari potest, etiam si fingendi detur licentia.

Vnde illæ accommodationes Caietani essent quidem tolerabiles, si salua proprietate verborum in ipso opere tanquam mystico, & significatio deinde considerarentur. Non tamen sunt prætermittenda altiora mysteria, quæ in illo modo productionis mulieris à sanctis Patribus considerantur, ut quod voluerit Deus feminam ex viro creare, ut societatis vnitatem, ac vinculum concordie vehementius eis commendaret, ut dicit August. 12. de Ciuit. cap. 21. Item ad significandam debitam subordinationem ad vnum caput, item ad representandum maximum matrimonij vinculum non solum in matrimonio carnali Matt. 19. sed etiam in spirituali inter Christum, & Ecclesiam, ut sentit Paul. ad Ephes. 5. & plures Patres, quos citauit 3. part. q. 1. art. 3. in Comment. circa solut. ad 5. quæ omnia eludit Caietan. sua metaphoricæ interpretatione. Ipsi vero Patres, dum hæc mysteria non in metaphora verborum, sed in ipsius diuini operis significatione considerant, veritatem catholicam magis explicant, & confirmant.

Superest, ut argumentis Caietani satisfaciatur, quibus respondendo, alteram questionis partem expediemus, quomodo scilicet, opus hoc ad factum fuerit. Primum ergo, & ferè totum fundamentum Caietani fuit dilemma illud, quod Adamus vel fuisset monstruosus ante formationem Euxæ, vel postea mancus. Quod argumentum iam proposuerat Diuus Thomas 1. p. q. 92. art. 3. secundum locum, & in solutione videtur illam partem eligere, scilicet quod Adam fuerit creatus habens illam costam, vltra eas, quæ ipsi erant connaturales, eamque occupasse illum locum corporis, quem postea Deus carne repleuit, sicut in alijs corporibus humanis naturaliter inuenitur. Negat autem hoc fuisse monstruosum: quia costa illa erat de perfectione Adæ, non prout erat individuum quoddam, sed ut erat principium speciei humane. Sicut semen inquit D. Thomas si consideretur respectu individui, superfluum videbitur, respectu vero conseruationis speciei necessarium est. Et hanc opinionem frequentius Theologi approbant, & eam late defendit Abulensis Genes. 13. quaestione 393. & ibi Hugo de S. Vict. & Lyra.

Sed instillari potest, quia non est simile in exemplo allato. Nam semen naturale est homini, non tanquam pars eius, sed tanquam superfluum alimentum, quod ex nutritione naturaliter sequitur, sicut etiam multæ aliæ superfluitates ex nutritione sequuntur: ad perfectionem autem naturæ, & sapientiam auctoris eius pertinet illam partem superfluum ex alimento relictam ad bonum speciei ordinare, ita eam elaborando, & disponendo, ut aptum esset generationis instrumentum. At vero costa vltra numerum ordinarium non est naturalis homini, neque Adæ fuit: ergo quædam Adæ illam habuit, non potuit non esse monstruosus, sicut esset si sex digitos in manu habuisset. Respondetur, illam costam non fuisse naturalem tanquam requisitam ad naturale complementum corporis humani, vel per naturalem eius actionem producibilem. Nihilominus tamen dici potest aliquo modo naturalem ex institutione auctoris naturæ. Nam in prima emanatione à suo auctore, vel in modo eius natura non postulat ab intrinseco determinatum modum, sed in hoc auctori naturæ subordinatur, & ita ille modus productionis

SVARE
de Anselmo
re 6. dicitur
anima.

AD V

nis dici potest naturalis, quem ipse auctor tanquam magis consentaneum tali naturae determinauit. Quia ergo Deus decreuerat vnum tantum hominem ex terra facere, vt ex illo reliqui homines originem ducerent, ideo illum produxit cum integritate corporis ad illum finem accommodata: ideo talis integritas dici potest naturalis primo homini, vt primus fuit, etiam si aliquid haberet, quod ipsi vt homini tantum causabat, eo quod fuisse monstruosus propter illam naturam, quia quomodocumque aliquid naturale sit, monstruosum non efficit. Maxime quod id proprie appellatur monstruosum, quod casu, & per accidens euenit praeter intentionem naturae: illa autem costa per se, & ex intentione auctoris naturae, & ad eiusdem naturae bonum addita est. Accedit, quod illa costa etiam si esset ultra naturalem numerum, nullam deformitatem in illo corpore causabat, eo quod esset occulta: nec mutabat corporis figuram, neque eius magnitudinem augebat, nec actiones aliquo modo impediabat, & a vicinis partibus carnis solum in densitate, ac duritie, & similibus qualitatibus differebat, ideoque vel nullam vel paruam imperfectionem illi corpori afferebat. Ac denique si qua fuit illa imperfectio, non fuit (vt ita dicam) permanenter, sed quasi in via per breuissimum tempus. Et ideo nullum fuit inconueniens primum hominem in via generationis (vt sic dicam) ita fuisse creatum.

Nihilominus alij alteram partem praeferebant, putant, nimirum, costam illam, ex qua formata fuit Eua, fuisse vnam ex numero earum, quae corpori humano necessaria sunt. Ita tenet Catherin. Genes. 2. referens antiquiorem huius sententiae auctorem, quem non nominat, & in eandem propendit Pereira, quia & videtur facilius, & aprior ad finem propter quem Deus mulierem ex costa viri formauit, scilicet, ad significandam coniunctionem aptissimam inter virum, & uxorem, nam hoc melius significatur, si formatio illa ex costa maxime propria, & necessaria, quam si ex superflua, & quasi aduentitia, & solum ad tempus data, facta fuit. Ad euitandum autem inconueniens, quod Caietan. infert, dicunt isti auctores, Deum non solum carnem, sed etiam costam aliam Adamo restituisse. Nam licet Scriptura dicat, *Et repleuit carnem pro ea*, non excludit costam. Vnde intelligi potest, repleuisse costam carne circumdatam. Sicut etiam dicit Scriptura tulisse Deum vnam de costis Ade. Per quod non excludit carnem, nam quod illam etiam abstinuerit, significauit Adam, cum dixit, *hoc nunc os ossibus meis, & caro de carne mea*. Atque ita facile concluditur, nulla ex parte mansisse Adam mancum, seu diminutum per reliquum vitae tempus post formationem Eue. Atque hac sententia probabilis quidem est, & plausibilis. Obijci vero potest, quia iuxta vulgatam editionem, durum est dicere, repleuisse Deum costam pro costa, & carnem pro carne, cum Scriptura dicat, repleuisse carnem pro costa. Respondent aliqui, etiam si illa costa ab Adamo ablata fuerit ex duodecim numero costarum, quem natura hominis in vnoquoque latere postulat, & sola caro pro illa restituta fuerit, nihilominus Adam non mansisse mancum, quia caro, qua repletus fuit locus costae, accepit à Deo robur, & firmitatem costae, quod perinde est, ac si alteram costam loco prioris acciperet. Sed hoc non placet, quia si illud robur erat per solum extrinsecum adiutorium Dei, fuisset perpetuum miraculum, quod ponendum non est: praeterquam quia per illud non tollitur, quin pars illa de se esset debilis, & homo ille ex aliqua parte mancus. Si autem robur illud esset ex intrinseca dispositione, & qualitatibus alius partis, perinde

Suarez de opere sex dierum.

est, ac si dicatur carnem illam restitutam, fuisse costam: nam vix intelligi potest idem robur intrinsecum, & naturale in illa parte nisi habeat siccitatem, & duritiem costae, vel saltem melius, & facilius illud robur refarciretur, restituta costa, & omnis alius modus esset diminutus, & praeternaturalis. Melius ergo respondebitur quod sicut nomine costae, cum dicitur ablata, caro aliqua substituitur, vt infra videbimus, ita è contrario sub nomine carnis intelligi etiam costam cui adhaerebat. Est ergo vtraque opinio probabilis. Ego tamen priori vt communiori adhaereo. De illis autem verbis Ade, *Hoc nunc os*, &c. plura inferius dicam.

Secunda ratio Caietani postulat, quomodo ex parua costa materia integrum mulieris corpus edificari potuerit. Primus modus hoc explicandi fuit Hugonis de Sancti. Vi. lib. 1. de Sacram. part. 6. cap. 26. *De sola ipsius costa substantia sine omni extrinseco aditamento, per diuinam potentiam in semetipsa multiplicata corpus Eue factum esse*. Quod declarat, quia ita Christus quinque panes multiplicauit, vt ex illis quinque millia hominum satiare potuerit. Hac sententiam sequitur Magister in 2. distinct. 18. cap. 4. & confirmat argumento à nobis facto, quia alias potius dicenda esset Eua formata ex alia materia, quam ex costa, quia illa fuisset in maiori quantitate. Et videtur sequi Durand. ibi quaest. 1. nam licet in discursu quaestionis solum loquatur de possibili, tamen per hoc respondet quaestioni, quam de facto proposuerat. Definit ergo Eua fuisse formatam ex sola illa materia, & fundatur solum in hoc, quod potuit Deus id facere, & Scriptura indicat fecisse, cum aliam materiam non indicet, Gabriel item ibi art. 3. problematice vtraque sententiam defendit. Aegid. etiam ibidem q. 1. artic. 3. late demonstrare contendit id non fuisse impossibile: quid autem factum sit, non facit declarat. Argentinas vero ibidem articulo quarto, vtrumque distincte in duabus conclusionibus affirmat. Item Henric. quodlib. 7. quaest. 9. affirmat de possibili, & de facto tacet. Denique Alenf. 2. p. q. 58. membr. 4. §. 1. in fin. absolute dicit, in costa fuisse possibilitatem, vt ex illa parte reliqua formarentur.

At vero D. Thomas 1. part. quaest. 92. artic. 3. ad 1. non solum negat id factum esse, sed etiam affirmat fuisse omnino impossibile, & sequitur Gregor. dicta quaest. 18. q. vnic. & hac sententia recte intellecta mihi magis probatur. Pendet autem fundamentum eius ex physica quaestione, scilicet, an portio materiae sub parua quantitate existens possit sub maiori quantitate constitui sine rarefactione, & absque existentia materiae in pluribus locis, & sub distinctis quantitatibus secundum easdem partes. In qua quaestione ego censeo id esse impossibile: & quoad hoc sequor sententiam D. Thomae, & Gregorij, quam in Philosophia docui, & latius confirmavi. Et quoad hanc partem Gabr. non contradicit, si attente legatur. Addit tamen, posse Deum eandem partem materiae in seipsa multiplicare, vti que replicando illam in diuersis sitibus, & sub diuersis partibus quantitatis, & hoc modo ait, totam materiam costae fuisse in brachio, & in pede, & in ceteris partibus ei aequalibus. Et sine hac multiplicatione fateretur, non potuisse maius corpus ex illa costa fieri, sine magna rarefactione. Et hunc modum ego etiam arbitror esse possibilem, quia reuera non implicat contradictionem, vt ex Philosophia etiam suppono.

Dico tamen de facto nullo modo esse asserendum, corpus Eue hoc miraculoso modo, & maxime supernaturali fuisse formatum, id est, ita vt tota materia illius costae fuerit repetita, & simul posita in singulis membris, vel partibus Ade sub distinctis

Aprior distinctio.

Indicium auctoris de vtraque re si nrisone principali ad argument. Caiet.

10. Pro 2. arg. in nro. 2. discutitur dubium. 1. Explicatio dubij.

11. Prior distinctio explicat.

Disse explicatio fundam. vnde potendum.

Vide etiam Conimbr. l. 1. de gener. c. q. 5. 8

Materia eisdem mul. corpus ex illa costa fieri, sine magna rarefactione. replicatio situalis non implicat.

12. Non tamen ita formatum esse corpus Eue ex par-

2. s. oppo. n. et

2

na costa ma-
teria proba-
tur.

Sed aliunde
suppletur à
Deo est reli-
qua materia
vel creando
illam, ut pu-
tat D. Tho.
Vel certe
probabiliter
sumendo ex
vicino ele-
mento

13.
Respondetur
tam ad 1.
argum. in
num. 2.

14.
Ad 3. arg. in
num. 2.

Superior so-
lusio.

distinctis partibus quantitatis. Quia alias non so-
lum in fieri, sed etiam in facto esse, & in conserva-
tione Eux corpus miraculosum fuisset, & supra
naturam ita subsisteret, & conservaretur, quod
nullatenus dici potest, quia nullum rationis, vel
auctoritatis fundamentum habet, & quia est à pri-
ma institutione naturæ valde alienum. Item quia
eadem ratione posset quis fingere etiam corpus
Adæ fuisse ex parva terræ particula formatum, &
totam illam materiam fuisse in toto corpore Adg,
& totam etiam simul fuisse in singulis membris,
& partibus illi æqualibus: nam eodem modo de
utroque corpore Scriptura loquitur. Secluso au-
tem illo miraculo rectè concluditur, non potuisse
totum corpus Eux ex sola materia illius costæ fie-
ri. Quia non totum Eux fuit rarius, quam illa co-
stæ, quin potius in corpore Eux erant multæ co-
stæ, æque densæ, & alia ossa densiora, & maioris
quantitatis, ac subinde plus de materia habentia.
Et ideo concludendum est, Deum aliunde
supplevisse reliquam materiam necessariam ad
corpus Eux ita formandum, ut postea naturali-
ter, & perfecto modo subsisteret. Et D. Thomas
quidem probabiliter credit, Deum de nouo
creasse materiam, quam adiunxit. Mihi tamen
verisimilius est, ex proximo aere, vel terra illam
sumpsisse, quia post primam materiam creationem
non oportet novam materiam Deum creare, quia
creatio materiam ad opus primæ creationis mun-
di pertinet. Et ideo omnes alias res siue inani-
mes, siue viuentes, & primum etiam hominem
sine noua creatione materiam Deus produxit. Et
similiter quando quinque panes multiplicauit,
non materiam novam creauit, sed ex circumstan-
te corpore illam mirabiliter, & inuisibiliter af-
sumpsit. Nam, ut dicit Augustinus tractatu 24.
in Ioannem. *Vnde multiplicans de paucis granis segetes, in-
de in manibus suis multiplicauit quinque panes.* Multipli-
cat autem segetes ex vicina terra: nulla ergo cau-
sa, vel ratio est, cur solam formationem Eux ab
hac generali regula excipiamus.

Ad argumentum autem in contrarium respon-
demus, hoc non obstat, quominus verè, & pro-
priè dicatur Eux ex costâ Adæ formata, quia illa
costa fuit tanquam fundamentalis materia, ex
qua Deus formationem illam inchoauit, sicut se-
getes ex grano seminato fiunt, vel sicut Christus
ex quinque panibus quinque millia hominum
pauit, nam illi panes quasi semina erant, non qui-
dem terræ mandata, sed ab eo, qui terram fecit,
multiplicata, ut Augustinus supra dixit. Et quam-
uis facillimè potuisset Deus sine illa costâ totam
materiam ad illud corpus necessariam aliunde su-
mere. Nihilominus propter plures providentiæ
diuinæ rationes partim morales, partim allegori-
cas, non superfluo, sed prudentissimo consilio vo-
luit Deus corpus Eux illo modo formare. Ratio-
nes autem tradit optimè D. Thomas dicta
quæstione 92. articulo secundo, & locupletat Pe-
rerijs dicta disputatione quæstione prima, secun-
da, & quarta, & videri potest Aug. l. 12. de Ciuitat.
cap. 21. & 26.

Et hinc satisfactum etiam est tertio argumen-
to, quod ille modus productionis esset nimis pro-
digiosus. Respondetur enim, quod sicut in ope-
ribus illorum dierum non sunt asserenda mira-
cula, quæ non narrantur, ita si aliquod narratur,
omnino credendum est: hoc autem, de quo agi-
mus, satis expressè nobis traditur ut ostensum est.
Adde vero, in hoc opere nihil esse peculiaris pro-
digij, aut miraculi, nisi quod Deus tulerit costam
de Adamo dormiente sine dolore, vel sensu, & si-
ne excitatione eius ab somno, & quod subito car-
nem pro ea repleuerit. Nam post separatam co-
stam formare corpus Eux ex illa, non fuit maius

miraculum, quam corpus Adæ ex limo terræ inge-
gere. Quod quidem licet fuerit opus omnipoten-
tiæ Dei, non potest propriè dici miraculum, quia
in prima illa productione necessarius erat ex-
traordinarius, & superior modus productionis,
qui non nisi arbitrio & consilio auctoris naturæ
denominari poterat. Et eadem ratione potuit
optimè Deus (ut diximus) propter alias rationes
providentiæ suæ illum singularem modum elige-
re assumendi materiam, ex qua primam mulie-
rem ædificaret.

In quarto argumento falsum est fundamen-
tum, quod supponit Caietanus, scilicet, Adam, &
Euam simul fuisse creatos. Nam oppositum aper-
te declarat sacra litera, dum dicitur, Adam primò
fuisse creatum, & aliquando fuisse solum, & ex il-
lo vno ceteros omnes aliquo modo duxisse origi-
nem, ut iam allegauimus. Imò ex cap. 2. Genes.
hoc conuincitur, quatenus ibi dicitur: *Adæ vero non
inueniebatur adiutor similis sibi*, ideo enim non inue-
niebatur, quia non erat: prius ergo Adam solus
productus est, & ideo dixit etiam ibidem Deus,
Non est hoc vni hominem esse solum. Vnde non obstat,
quod in cap. 1. dicitur, *Maleculum & feminam creauit
eos*, quia non dicitur, *simul creauit eos*. Neque oportet,
ut quæ simul, seu vno verbo narrantur, simul
etiam facta sint: nam consuetum est in Scriptura
prius summari, & per compendium aliqua dice-
re, non explicando modum, aut tempus, quo fa-
cta sunt, & postea distinctius, & secundum ordi-
nem, quo facta sunt, illa explicare, quod in hac pri-
morum hominum creatione seruatum est. Et ita
cessat illatio, quam Caietanus facit, quia non o-
portuit Euam bis produci, cum non fuerit prius
creata, quam ex costâ Adæ formata. Vnde quod
vno verbo dicitur c. 1. Genes. & quod latius c. 2. ex-
plicatur, non sunt duo distincta, sed vnum eundem
aliter relatum. Neque potest interpretatio meta-
phorica ad concilianda illa duo loca deferri, quia,
ut dixi, præter abusum verborum in signifi-
catione non propria, & mere voluntaria, per to-
tam illam metaphoram non explicatur actio ali-
qua, quam Deus circa corpus Eux exercuerit,
quod ob veritatem aliquam verborum omnino
necessarium erat.

In argumento quinto falsum est primum exem-
plum, scilicet, soporem Adæ metaphoricè accipie-
dum esse, propter easdem rationes supra factas. Et
præterea, quia nulla est necessitas talis metapho-
ræ. Valde enim friuolum est, quod Caiet. ait, *metapho-
ricè somnum intelligitur, narrari Adam dormisse, &
non scribi ipsum expergefactum fuisse, seu euigilasse.* Hoc
indiciū nullius momenti est. Tum quia non erat
necessarium utrunque expressè narrari, quia per
se notum erat post somnum vigiliam sequi. Tum
etiam quia statim dicitur Deus adduxisse Euam
ad Adam, quod non potuit facere, nisi vel exci-
tando illum, vel excitatum supponendo.

De illo verò somno dubium est, qualis fuerit.
Nam Chrysost. homil. 15. in Genes. existimat fuisse Quis
somnia corporalem, quem Deus immisisset dicitur, *per
tur*, quia in Adamo tunc recens creato nulla erat
naturalis causa corporalis somni, præsertim pro-
fundissimi. Talem enim illum fuisse Chrysosto-
mus asseruit, & rationem huius reddit, ne Adam
in ablatione costæ dolorem sentiret. Et in hoc
consentit Epiphanius hæres. 48. in principio. Alij
vero Patres de somno (ut ita dicam) spirituali,
id est, de interna contemplatione, quæ Adam ab
omni sensuum vfu abstraxerit, soporem illum in-
terpretantur. Ita Aug. l. 2. de Gen. cont. Manich. 12.
*Nam sedere, inquit, ab istis visibilib. rebus interiori in-
telligentia quasi obdormiscere est.* Idem l. 9. Gen. ad lit. c. 19.
tra. 9. in Io. post mediū, ubi refellit illam rationem
Chrysost. quod somnus sit impulsus Adæ ne sentiret
dolorem.

dolorem. Nam quis est (inquit) qui sic dormiat, ut ei of-
sa non euigilanti euellantur? An quia Deus euellat, pro-
pterea non sentiat? Poterat ergo & vigilanti sine dolore e-
uelleret, qui poterat dormienti. Ac si diceret, etiam si A-
dam dormiret, non poterat naturaliter non exci-
tari, & dolorem sentire per auulsiōem costæ: su-
pernaturaliter autem, etiam à vigilante poterat
Deus costam sine dolore auferre: non erat enim
propter illam causam corporalis somnus necessa-
rius: sopor autem spiritualis propter reuelationē,
& cognitionem diuinorum mysteriorum neces-
sarius fuit. Ita etiam exponit illum soporem Ru-
pertus lib. 2. in Genes. cap. 3. 4. Ambros. cum alijs ad
Eph. 5. & indicat Hieronym. in quæst. Hebraic. in
Genes. 2. ubi pro sopore, legit ecstasim, & mentis
excessum. Tertull. etiam in lib. de Animi. cap. 21. so-
porem illum vocat spirituales vias, quæ constāt
prophetia, quam etiam per excessum, & exaggera-
tionem amentiam vocat, quod exponit ca. 45. di-
cens: Hanc vim & statim dicimus excessum sensus, & amen-
tia instat. sic & in primordio somnus cum ecstasi delictus.

Quæ Patrum sententia fundatur in illis verbis
Adæ: Hoc nunc ex ossibus meis, &c. vsque ad illud,
propter hanc relinquet homo patrem, & matrem. Quia in
illis verbis duplex prophetia continetur. Vna de
præterito: nam Adam dormiens non vidit forma-
tionem Eue ex ossibus suis, & tamen illam cogno-
uit, & professus est. Aliam de futuro, nimirum
Christi incarnationem, nam hoc sacramentum ag-
noscit Paulus in illis posterioribus verbis Adæ ad
Eph. 5. & Patres frequenter docent, & exponunt,
quod alibi retuli. Ergo signum est, Adam cogno-
uisse hanc mysteria, ac subinde soporem illum spi-
ritualē ecstasim fuisse. At vero Chrys. supra reuel-
ationem quidem, & prophetiam Adæ agnoscit.
Dicit tamen, non eo tempore, quo auferrebat
costa, sed postea discussio iam somno Adamum va-
ticinium accepisse. Veruntamen probabilis est,
in ipso tempore sopore eleuatam esse mentem Adæ ad
illa mysteria percipiendā, non tamen negandum
est etiam corporaliter obdormisse, quia vtrumq;
videtur affirmare Scriptura, dicens: *Immisit Domi-
nus soporem in Adam, & statim addens, cumque obdor-
misset, & vtrumq; potest cum proprietate verifica-
ri: nam somnus corporalis non impedit diuinam
reuelationem, imo quodammodo reddit mētem
liberiores ad illam recipiendam, vt dixit D. Th.
q. 12. de Verit. a. 3. ad 2. & 2. 2. q. 172. a. 1. ad 1. & 2. At-
que ita vtrumq; fuisse in Adam, scilicet, & corpo-
ralem somnum, & spirituales contemplationem,
expressē docent Epiph. & Tert. in locis citatis.*

Aliud exemplum, seu signum metaphora erat,
quia Gen. 2. dicitur, adduxisse Deum cetera ani-
malia ad Adam, vt eis nomina imponeret, & quod
ibi subditur, *Adæ vero non inueniebatur similis sibi*. Ex
quibus verbis sumit Caietan. occasionem sin-
gendi, Deum adduxisse animalia coram Adam, vt
inquireret, an inter ea aliquod simile Adæ inue-
niret, quod illi posset in adiutorium esse. Quam
inquisitionem ad litteram intellectam dicit esse ri-
diculam, & propterea fuisse à Moysē inductam, vt
per metaphoram eius, cetera, quæ de formatione
Eue dicuntur, metaphoricē intelligere discere-
mus. Veruntamen non minus ridiculum est, tale
signum inducere, & huiusmodi inquisitionem
Deo, aut Moysi tribuere, quā fuisse illam ad li-
teram credere, aut excogitare. Negatur ergo illis
verbis significari, Deum adduxisse animalia ad A-
dam, vt interea aliquod Adæ simile quaereret, ni-
hil enim de hac inquisitione Scriptura narrat: Cai-
etan. autem vt metaphoram inueniret, illam in
verbo *inueniendi* quæsiuit, quia verbum *inuenio* in
quodam Latino rigore, rem quæsitam offendere,
significat. Veruntamen hoc leue fundamentum
est, tum quia etiam illa significatio verbi *inuenien-*
 Suarez de opere sex dierum.

di perpetua nō est, aut necessaria. Tum etiam quia
licet non dicatur inuentum, nisi quod quæsitum
est, nihilominus recte dici potest non inuentum,
quod nec quæsitum fuit. Tum maxime, quia illud
non inueniebatur, iuxta verum sensum nō ad Deum,
sed ad Adamum infertur. Cum enim Adam, quan-
do animalibus nomina imposuit, vidisset in sin-
gulis speciebus marem, & feminam, quasi ad se
reuerfus vidit, se non habuisse tunc sociam sibi si-
mitem. Hoc ergo modo inuenit Adam, id est, cog-
nouit, se caruisse adiutorio simili sibi. Et addit
Ioseph. 1. antiquit. cap. 2. in admirationem raptum
fuisse, dicens: *Videns autem (vtique Deus) Adamum
carentem societate, & conuictum famina* (nondum enim
erat) *mirantemque quod reliqua animalia se habere-
rent sopito illi costa vna exempta mulierem ex ea formauit.*

In tertio exemplo fingit Caietan. verba illa, &
adduxit eam ad Adam, non posse ad litteram intelli-
gi, quia ibi erat Eua præsentissima, maxime si ex
costa eius formata fuit. Veruntamen nulla ibi est
ocasio metaphora. Nam in primis heri potuit, vt
Deus costam Adamo subtractam in locum ali-
quantulum separatam à loco, in quo Adamus ia-
cens dormiebat, adduceret, vt ibi Eua forma-
ret, & fortasse iam formatam instrueret, vt volun-
tarie illam ad Adam adduceret. Deinde necessa-
rium non est, vt verbum *adduxit*, proprium mo-
tum localem significet: fortasse enim adducere
Eua nihil aliud fuit, quam illam Adamo in vx-
orem offerre, quam ipse statim amplexus est, di-
cens: *Hoc nunc ex ossibus meis, &c.*

Vnde ad quartum exemplum de his eisdem ver-
bis negamus omnino esse metaphoricē intelligen-
da. Nā in primis non de omni femina, sed Eua spe-
cialiter, ac proinde ad litteram, dicta sunt, & hoc
significatum est per illam particulam, *hoc nunc*,
quasi diceret, hac vice, vel hoc singulariter habet
hac mulier, quod de meis ossibus edificata est. I-
tem hoc etiam declarat impositio nominis, & ratio
eius, & vocabitur *virago*, quia de viro sumpta est. Nā
hæc ratio vel falsa, vel nullius momenti esset, si
non propriè, & ad litteram intelligeretur, & verifi-
cetur. Denique idem probant verba sequentia:
Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, &c.
quæ ad litteram de arctissimo vinculo matrimo-
nij, & amore inter virum, & vxorem dicta sunt.
Significauit enim Adamus pro illa prima vice, vo-
luisse Deum vxorem ex viro formare, vt facto ip-
so ostenderet, quantam vnitatem & coniunctio-
nem inter virum, & vxorem esse oportet.

Interrogabit autem fortasse aliquis, cum Eua
tantum ex costa Adæ fuerit formata, quomodo
addiderit Adam, & caro de carne mea. Respon-
dit communis, & probabilis est, Deum non abstulisse
ab Adam nudam costam, sed aliqua parte car-
nis contactam: & ita ad litteram fieri potuisse, vt
ossa Eue ex costa, & caro ex carne formarentur.
Ita sentiunt super Genes. Abulen. Pèrèir. Oleaster,
Catherin. & Ytella, & ex Scholasticis Bonauent.
in 2. d. 18. a. 1. q. 1. ad vlt. & Alen. 2. p. q. 87. membr. 2.
in fine, & sequitur Molin. tract. de opere sex dierū,
disp. 21. Et idem indicauit D. Thom. 3. p. q. 31. a. 5. ad
2. dicens, Adam quia institutus est vt principium
quoddam humanæ naturæ habebat in suo corpo-
re aliquid carnis, & ossis, quod non pertinebat ad
integritatem personalem ipsius, sed solum in quā-
tum erat naturæ humanæ principium, & de tali
formata est mulier absque viri detrimento. Ni-
hilominus Aug. li. 9. de Gen. ad lit. cap. 13. significat
costam illam sine carne fuisse detractam, & ex sola
illa fuisse Eua formatam, & nihilominus car-
nem tantum pro costa fuisse restitutam. Et simi-
liter tractat. 15. in Ioan. *Potuit (inquit) Deus carnem
subtrahere homini, vnde faceret feminam.* Et infra, *Non
detraxit carnem vnde faceret mulierem, sed detraxit os, &*

dicta tracto esse formata est mulier, & in loco ossis caro suppleta est. Et ita itum clarat mysteria, propter que significanda ita factum est. Quocirca probabiliter dici potest, solam, & nudam costam Deum ab Adam tulisse, & ex illa sola, ossa, & carnem Eue formasse. Nihilominus potuisse Adam dicere, & *caro de carne mea*, ad significandum, integrum corpus Eue fuisse ex ipso formatum. Nam ibi tam nomine ossis, quam *carnis*, totum corpus Eue significatum est; fit autem illa repetitio, tum (vt dixi) ad indicandam integritatem corporis Eue: tum maxime ad magis commendandam vtriusque coniunctionem. Et quia costa Eue per diuisionem carnis eius, & quasi ex visceribus eius educta fuerat: ideo etiam dicere potuit, & *caro de carne mea*, etiam illi ex particula carnis non fuisset formata. Fateor tamen prius modo magis propriè verba illa explicari. Quamuis autem concedamus, costam simul cum carne ex Adam sumptam esse, nihilominus, iuxta opinionem D. Thomæ, secundum est, non eodem modo esse restitutam, sed puram carnem, vt verba Scripturæ magis significant. Quia costa non erat necessaria, cum esset vltra naturale nenum: caro autem necessaria erat. Tum quia pars illa corporis naturaliter carne est repleta. Tum etiam vt vacuitas illa corporis perfectæ, & fine vltimo signo diuisionis, aut cicatricis consolidaretur.

23. *ad 5. exem-
plum.* Viniū exemplum Caietani alienū est ab hac historia, quam tractamus, & ideo quicquid de illo sentiatur, scilicet, an verba, quibus fertur De^o maledixisse serpentem post peccatum primorū hominū, propriē vel metaphoricē accipiantur, nihil ad præsentem causam refert. Nam illa reseruntur in cap. 3. hæc in cap. 2. Genes. & ibi materia ipsa, & circumstantiæ litteræ possunt sufficienter indicare metaphoram, quod in præsentī non inuenitur. Itaque illa verba Domini ad serpentem iuxta probabiliorē opinionē ad dæmonem sub figura serpentis representati dirigebantur. Et ideo sub verbis, quæ secundum corticē litteræ in serpentem, prout re vera est quoddam animal abominabile, & horribile, ac infestum hominibus, metaphoricē continetur. Litteralis sensus significans penam dæmoni impositam, & præsignificās vindictā de illo sumendam, eo quod genus humanum in peccatum induxisset. De qua re videri potest Augustin. lib. 2. de Gen. contra Manich. c. 17. & 18. & lib. 11. Genes. ad lit. cap. 36. Epiphan. contr. Ophitas, hæresi 37. & Theodoret. q. 34. in Genes. & alij expolitores ibi.

24. *Dubium
vltimum.* Ultimo inquiri hic poterat, an corpus Euz im-
mediatè fuerit à Deo formatum, vel in eo opere
ministrerium aliquod Angelus habuerint, & au-
bito, & in instanti aut cum successione aliqua for-
matio illa facta fuerit. Sed hæc eodem fere modo
definienda sunt, quo similia de corpore Adæ tra-
ctauimus. Solum est certius, in hac formatione
aliquid fuisse præuium, quod successiue, & per lo-
calem motum factum est, nimirum, ablationem
costæ à corpore Adæ. Oportuit enim carnem ape-
rirî, & costam euelli, seu diuidi ab alijs partibus, &
extra corpus trahi, quæ omnia non sunt sine mo-
tu, & successione. Quamuis enim cogitare quis
valeat, potuisse Deum costam à corpore extrahere
sine transitu per medium, ac proinde sine diuisio-
ne carnis Adæ, & sine motu locali successiuo, sed
per subitum transitum ab extremo ad extremum
sine medio: non oportet tamen tale miraculum
in hoc opere fingere, cum neque in Scriptura insi-
nuetur, neque necessarium sit. Vnde Patres supra
allegati censent apertum fuisse latus Adæ, fuisseq;
figurarum apertionis lateris Christi dormientis in
Cruce. Hinc ergo August. 9. Gen. ad lit. ca. 15. fate-
tur, dici posse, potuisse aliquid in hoc opere per
Angelos fieri, quamuis formare Euzam ex costâ, &

CAPVT III.

An primi homines perfectissima corpora in sua
creatione acceperint.

TRACTAMUS de perfectione individuali, nam
specifica nihil noui est, quod dicamus. In
quolibet autem particulari corpore humano, plu-
res perfectiones desiderari, seu spectari possumus,
scilicet integritas membrorum omnium, magni-
tudo corporis, quam habere solet in xate per-
fecta, & consequenter proportionata quantitas fin-
gulorum membrorum, & vniuersae accommoda-
ta. Item conueniens dispositio, & temperamē-
tum corporis, & debita humorum proportio, ex
qua sanitas sequitur, & virtus, ac efficacia ad ex-
terius, & interius sentiendum, & ad alias actiones
corporis exercendas, ac denique hac comitari so-
let corporis pulchritudo. De his ergo omnibus
certum est primos homines in sua creatione has
perfectiones in gradu conueniente sibi accepisse.
Quia vero non est de omnibus aequalis certitudo,
neque etiam est eodem modo de omnibus in-
telligendum, ideo breuiter de singulis dicam.

Primum ergo circa integritatem cauendus est error, quod Caïro verbo Adam, *hæref. s.* dixit hæref. *hæref. 66.* refert quorundam qui perierunt primos homines ante peccatum sensu viuis caruisse, autorem autem in particulari non refert. Quisquis autem fuerit, moueri potuit vel ex eo, quod ante peccatum suū nuditate non videbatur, vel ex eo, quod statim ac peccauit, de illis dicitur, *Aperi sunt oculi amborum, cumque cognouissent se, sensu nudos.* &c. At verò hic error manifestè repugnat literæ Genesim. nam c. 2. dicitur, ad auxilium Dei animalia ad Adam, *vt videret, quid vocaretur*, quod certe facere non posset, nisi videret ea. Et infra, *Deus adduxit euā ad adam, dixitque ei Adam: Hęc nudi sunt, &c.* hoc autem dixit, *viſam*, sibi simili, & cap. 3. de Eua prius quā peccasset, dicitur, *Viſam meum, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulcherrimum visus, aspectusque delectabile, &c.* Præterea, Deus posuit hominem in Paradiso, vt operaretur, & custodiret illum, dixitque illi, *De omni ligno Paradisi comedes, de ligno autem scientia boni & mali non comedis.* Quomodo autem vel illud faceret, vel inter hæc discerneret, si visu careret? Ergo illa hæref. insulsiſſima, & omni rationi repugnans. Cur enim homines homines cæcos creauisset? Verba autem illa, *Aperi sunt oculi amborum, per illa, qui habentur in fine capitis secundi* explicanda sunt, *erat. a. vi.* non *erubescere nudos.* Adam scilicet, & vxore eius, non *erubescere* nudos. Igitur ante peccatū videbant Adam, & Eua, & esse nudos, sed non ita videbant, vt erubescerent, quia